

□ □ *Котяться сині хвилі Дунаю,*

□ □ □ *У кронах акацій і лип потопаючи,*

□ □ □ □ *У води Дунаю дивиться Ізмаїл ...*

Чисті джерела гір Східного Шварцвальда народжують стрімкі струмки, два з яких дають початок найвеличнішою річці Європи - Дунаю. Безліч людей відпускають на його хвилі вінки з квітів, довіряючи йому найзаповітніші бажання. А він спрямовується назустріч морю, щоб влитися, змішатися, з'єднатися з силою, потужніший за його. Саме тут, на землі древньої Бессарабії, розкриває Дунай свою красу: широкий, повноводний, спокійний, величний Істр щедро дарує життя нашої землі. Тут, на лівому його березі, в 80 км від Чорного моря, кілька століть тому виник Ізмаїл.

Найдавніші люди на території нашого краю з'явилися в епоху пізнього палеоліту. Сучасні історики визнають, що на Ізмаїльщині мали місце поселення Орін'янської культури. Перші мешканці краю використовували традиційні знаряддя праці - кам'яні скребки, різці, наконечники для дротиків і стріл. У цей період головним заняттям людей було збиральництво і полювання. Саме тоді у наших предків з'являються і перші релігійні уявлення у вигляді тотемізму, анімізму, магії.

Час біжить вперед, як стрімкі води річки. У II - I тис. до н.е. поселення Подунав'я потрапляють в сферу впливу ірано-мовних племен. Спочатку з'явилися войовничі киммерійці, потім скіфи, дещо пізніше їх змінили сармати.

Скіфи створили Велику Скіфію, яка простягалася вздовж чорноморського узбережжя від Дунаю до Дону. Займалися вони кочовим скотарством, осілим землеробством і військовими походами.

У 514 році до н.е. землями Ізмаїльщини проходили війська перського царя Дарія.

З II століття до н.е. по IV ст. н.е. землі Подунав'я були захоплені сарматами, яким вдалося підкорити скіфські племена.

III-IV століття н.е. були періодом поступового занепаду сарматських племен. Вторгнення готів, а потім гунів остаточно послабило ці колись непереможні племена, і лише степові кургани нагадують нам тепер про це войовничому народі.

У перші століття нашої ери слов'яни активно освоювали Причорномор'я, а дещо пізніше і Придунав'є. Потрібно сказати, що слов'янська колонізація, на відміну від стрімких, варварських набігів скіфів, сарматів, носила мирний характер.

Римський картограф Кастор в 360 році склав карту слов'янської колонізації Придунав'я, в якій на місці сучасного міста Ізмаїла відзначено слов'янське поселення Смил. Очевидно, воно виникло на місці римської фортеці Сморніс. З V по VII століття Смил входив до складу слов'янської держави антів, яке успішно воювало з готами. Однак на початку VII ст. держава антів загинуло під ударами аварів. З цього часу Північним Причорномор'ям приходять племена гунів, болгар, аварів, угрів, печенігів, половців.

VII - X століття в історії нашого краю пов'язані з появою великих племінних союзів і формуванням слов'янських держав. Ще до створення давньоруської держави Київська Русь в Подунав'ї жила група слов'янських племен тиверців, яких іноді ще називають "подунайцями". У період правління перших київських князів (X ст.) Ці землі були приєднані до Київської Русі. У 968 році землями Ізмаїльщини пройшла дружина князя Святослава.

Слов'янська колонізація подунайських земель, будучи основною, тим не менш не була єдиною. Ще починаючи з VI ст. в наш край переселяються гето-дакійские племена (найдавніші предки східно-романських народів), які поступово змішуються зі слов'янами. В кінці XII - початку XIII століть тут з'являються волохи (волохи). Населення краю збільшується і за рахунок переселенців з Галичини (так звані "галицькі вігнанці"). Таким чином, з давніх-давен наш регіон формувався як поліетнічний.

На початку XII ст. дунайські землі входять до складу Галицько-Волинського князівства.

За свідченням автора "Слова о полку Ігоревім", "Тут, зачини свої ворота Дунаю, Ярослав" суду рядив ". Це період розквіту поселення Смил, в якому успішно розвивається торгівля, ремесло, сільське господарство. Численні знахідки на території сучасного Ізмаїла дозволяють судити про присутність на лівому березі Дунаю в цей час і візантійців, які заснували населені пункти на місці майбутньої фортеці Ізмаїл. Православна візантійська церква також активно освоювала дані території і, незважаючи на близькість кочівників, відкрила тут в XI - XIII ст. перші монастирі.

В середині XIII ст. на землях Придунав'я з'явилися монголо - татари. Спочатку вони розбили половців, а потім знищили і взяли в полон більшу частину населення краю. Багаті, врожайні землі надовго були перетворені в пустельні пасовища. Настала пора тривалого господарського і культурного занепаду краю. Незважаючи на це, в кінці XIII - початку XIV ст. на лівобережжі Дунаю з'являються генуезькі купці, які засновують торгові факторії. Існує припущення, що генуезька факторія вигінна могла перебувати в районі Ізмаїла.

На початку XV ст., в зв'язку з розпадом Золотої орди за придунайські землі з перемінним успіхом воюють два дунайські князівства - Волощина і Молдова. Поселення Смил, очевидно в цей час воно входило до складу Волоського князівства, так званої Мунтенії. У другій половині XV століття землі Бессарабії стають об'єктом домагань з боку Туреччини. Разом з ордами кримського хана Менглі-Гірея в 1538 році турки захоплюють поселення Сініл (до XV ст. - Смил), яке було включено до складу Османської імперії. За розпорядженням турецького уряду в Буджакського степах були розселені нагайську татарів, які отримали назву Белгородської або Буджацькому орди і стали фактичними сусідами жителів Сініла та інших слов'янських населених пунктів, які розташовувалися в краї.

Закріпившись у Північно-Західному Причорномор'ї, турки поряд із захопленим Сініл створюють так звану "переправу ягнят" і невелике укріплення, що одержало назву Ізмаїл (Ішмасль, що означає "почуй аллах"), яке стало основою майбутньої потужної фортеці. В одній з турецьких хронік повідомляється про смерть Мехмеда-ага, який побудував "фортеця на березі Дунаю, на місці названої переправи" Ізмаїл ". Найімовірніше, фортеця була потрібна для охорони торгового поселення, що знаходився в неспокійному пограниччі величезної імперії, і саме поселення, мабуть, містилося спочатку в самій фортеці, тобто було оточене земляним валом, можливо мало оборонні споруди. у той час на території фортеці вже існували Святоуспенський і Святомиколаївський монастирі, яким належало 9 лавок і 11 приватних будівель.

З середини XII століття — під впливом Галицького та Галицько-Волинського князівств.

З кінця XIV сторіччя селище під назвою Сміл знаходилось в складі Молдавського князівства.

Наприкінці XV сторіччя Сміл захоплено турками.

З XVI ст. відбувались неодноразові походи козаків, загонів подільських магнатів під Ізмаїл, Очаків. Під час молдовського походу Северина Наливайка один із козацьких загонів здобув Сміл.

Невдовзі турки знову заволоділи селищем і збудували тут міцну фортецю для боротьби проти запорізького війська. Її було названо Ізмаїл.

Найбільш відомим став морський похід у 1609 році козаків Петра Сагайдачного, які здобули Ізмаїл, Кілію, Болград.

Штурм Ізмаїла 1790 року

У часи російсько-турецьких воєн Ізмаїл (тоді він був відомий вже під такою назвою) був важливою османською фортецею на кордоні Російської та Османської імперій. Однак, перший час Росія не мала претензій на Ізмаїл, і двічі після виграних Російською імперією воєн місто поверталось Османській імперії. Зокрема, під час війни 1768—1774 рр. 5 серпня (26 липня за старим стилем) 1770 російські війська під командуванням Миколи Репніна взяли фортецю Ізмаїл. Однак, після закінчення війни в 1774 році згідно з умовами Кючук-Кайнарджійського мирного договору фортецю було повернуто Османській імперії. 1789 року Репнін знову намагався взяти місто, але штурм закінчився невдачею.

11 (22) грудня 1790 посилену фортецю, що вважалась до того моменту неприступною,

штурмом взяв Олександр Суворов під час російсько-турецької війни 1787–1791. Проте 1791 року за Ясським договором, що ознаменував закінчення чергової війни, місто знову повернули Османській імперії.

Третє здобуття російськими військами Ізмаїлу відбулося 1809 під час російсько-турецької війни 1806–1812. До складу Російської імперії ненадовго потрапив у результаті домовленостей Бухарестського мирного договору 1812.

Отримавши статус міста, Ізмаїл швидко перетворився на значний морський та річковий порт, населення якого зростало селянами-утікачами, переселенцями з турецьких володінь – болгарами, молдованами, греками. Наприкінці 1820-х років тут оселилося чимало колишніх запорожців, що повернулися з-за Дунаю. Від 1813 Ізмаїл – повітовий центр Бессарабської області; 1830–35 – центр Ізмаїльського градоначальства. 1856 у місті проживало 30,6 тисячі осіб.

Наприкінці 1820 року в Ізмаїлі відбулася очолювана генералом російської армії Олександром Іпсіланті нарада «Філікі Етерія» — останній етап підготовки до Грецької революції проти панування осман.

Після поразки Росії у Кримській війні 1853–1856 за Паризьким мирним договором 1856 місто разом з навколишніми територіями опинилося у складі Молдовського князівства (котре проголосили автономією в рамках Османської імперії). За розпорядженням царського уряду фортецю було висаджено в повітря.

Після російсько-турецької війни 1877–1878, відповідно до Сан-Стефанського договору 1878 року регіон закріплено за Російською імперією. Це було ще раз записано у підсумках Берлінського конгресу, за якими південь Бессарабії знову відійшов до Російської імперії та став частиною однойменної губернії, де Ізмаїл став повітовим центром.

Центр міста на початку XX ст. Праворуч пам'ятник Фердинандові I (не зберігся)

У 1918–1940 роках — під румунською юрисдикцією (з 1925 до 1938 року — центр однойменного жудця). Тоді місто не мало пасажирського залізничного сполучення (через відсутність залізниці), але було частиною маршруту Галац — Вилкове внутрішніх водних шляхів Румунії (рум. *Navigatia Fluviala Romana*). Також працювала авіалінія (використовувалися аеростати) Бухарест — Галац — Ізмаїл — Аккерман — Кишинів і назад.

22 липня 1922 року Святий Синод Православних церков Румунії створив у Кишинівській архієпархії дві нові єпархії: Хотинську та Аккермансько-Ізмаїльську, котрі існували до 1944. Щоправда, резиденцією останньої визначили місто Четатя-Албе (сучасний Білгород-Дністровський).

Влітку 1940 року, як і передбачав додаток до підписаного Пакту Молотова — Ріббентропа, місто разом з околицями у ході Бессарабсько-буковинського походу зайняли радянські війська (201-а ПДБр). Тоді ж було створено Аккерманську (згодом — Ізмаїльська) область УРСР, адміністративним центром якої з 7 грудня 1940 став Ізмаїл. 8 липня 1941 року група радянських кораблів (частина так званого «Дунайського десанту») проривається до міста при відступі від Старої Кілії, але менш ніж за два тижні полишає позиції. З 19 липня 1941 до 25 серпня 1944 територія Ізмаїльської області перебувала під владою Румунії в складі Губернаторства Бессарабія. Від німецько-румунських військ населений пункт було звільнено 26 серпня 1944 після вдалого завершення Кишинівсько-Ізмаїльської наступальної операції. Відтоді й до 15 лютого 1954 місто знову стає обласним центром.